ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНІВ

Г. В. СТАДНИК, канд. екон. наук, проф.,
проф. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
А. О. МУХОРТОВА, студ.
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків

Досвід розвинених зарубіжних країн свідчить, що важливою передумовою економічного зростання країни є ефективно діючий механізм фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Розвиток України як незалежної держави з європейськими цінностями потребує підвищення якості державного управління у різних сферах економіки, формування ефективного місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади.

Реформа адміністративно-територіального устрою має дві принципові умови її проведення: по-перше, реформування повинно відбуватися шляхом добровільного об'єднання територіальних громад; по-друге, нові об'єднані територіальні громади мають бути спроможними [1]. Спроможні територіальні громади — це територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування(децентралізацію) забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури [2]. Слід зазначити, що бюджетна децентралізація є необхідною умовою становлення ефективної системи місцевих фінансів.

За три роки державна підтримка на розвиток територіальних громад та розбудову їх інфраструктури зросла у 30 разів, в 2014 році вона становила всього пів мільярда. А у 2018 сягла 18,5 млрд грн. Обсяг фінансового ресурсу

місцевих бюджетів склав 556,1 млрд, що на 73 млрд грн (15,1%) більше в порівнянні з 2017 роком. Це 6 млрд – ДФРР, 1,9 млрд – субвенція на ОТГ, 5 млрд – сільська медицина, 5 млрд – субвенція на соціально економічний розвиток, 250 млн – програма «Питна вода», 370 млн – на розбудову і будівництво футбольних полів [1]. Додатково держава надала місцевим бюджетам: 5 млрд субвенцій на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, 1,9 млрд субвенцій на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад [3].

У квітні 2017 р. Урядом прийнято розпорядження «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік». У середньостроковому плані реформа децентралізації визначена серед ключових пріоритетів у формуванні системи ефективного врядування в державі. Таким чином, прийнято середньострокову маршрутну карту реформи, що дає можливість громадам планувати і бюджети, і свій розвиток не на рік, на перспективу [2].

Наріжним каменем функціонування сучасної держави, де реалізація соціальних пріоритетів стоїть на першому місці, є соціальний захист населення. В процесі дослідження соціального захисту науковці розглядають його з різних точок зору (економічної, соціальної, політичної, правової тощо), використовуючи різноманітні методи дослідження (системний аналіз, інституціональний аналіз, функціональний аналіз, ретроспективний аналіз тощо). Основною метою соціального захисту є захист людини від різного роду соціально-економічних ризиків з метою створення умов для життєдіяльності людини у соціальному, культурному та економічному середовищі. Необхідною умовою успішного виконання органами соціального захисту своїх функцій є своєчасне та повне фінансове забезпечення усіх соціальних виплат та програм.

У середньому щороку, починаючи з 2014 року витрати на соціальний захист в Україні зростали на 1-2%. Протягом досліджуваного періоду найбільшого значення видатки на соціальний захист сягли у 2016 році 22% у загальному значенні, але вже у 2018 році зменшилися до 16,62%, загальний

розмір яких склав 163 млрд. грн. Таке зростання пояснюється, насамперед, збільшенням розмірів пенсійних виплат, а зменшення – скороченням виплат на допомогу погашення комунальних послуг.

Основним джерелами фінансування соціального захисту населення у більшості країн світу є: 1) внески, які сплачуються працівниками та роботодавцями в обов'язковому або добровільному порядку у державні чи приватні фонди соціального страхування; 2) податкові надходження, які складають частину загальних державних доходів; 3) інвестиційні доходи від розміщення акумульованих коштів державних або приватних фондів соціального страхування на фінансових ринках; 4) приватні кошти.

В Україні діяльність держави з приводу фінансування соціальної сфери має надзвичайно важливе значення для життя суспільства. Це зумовлено різким падінням доходів більшості населення. Значний рівень фінансового забезпечення соціальних видатків в Україні не свідчить, що система соціального захисту населення в Україні є ефективною з точки зору доступності та якості надання соціальних послуг і соціальної допомоги. Тому створення ефективної системи фінансового забезпечення соціального захисту населення є домінуючим завданням на сучасному етапі в Україні та потребує її подальшого реформування. Запропоновані заходи зменшать навантаження на бюджет і сприятимуть нормальному забезпеченню фінансування соціальних виплат з відповідних джерел.

Література

1. Державний сайт України «Децентралізація дає можливості». URL: https://decentralization.gov.ua/news/7737

2. Формування об'єднаних територіальних громад: стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/terutor_gromad-86ead.pdf

3. Державний фонд регіонального розвитку. URL: https://24tv.ua/ukrayina_tag1119